

Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: ydinasekieltosopimus

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: ydinasekieltosopimus (UTP 20/2017 vp): Asia on saapunut eduskuntaan.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- apulaisosastopäällikkö Timo Kantola, ulkoministeriö
- ulkoasiainneuvos, johtava asiantuntija Jarmo Viinanen, ulkoministeriö
- professori Jarna Petman, Helsingin yliopisto
- emeritustutkija, rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus, TAPRI Unto Vesa, Tampereen yliopisto
- dosentti Kati Juva, ICAN Finland
- oikeudellinen neuvonantaja Jani Leino, Suomen Punainen Risti

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ulkoasiainvaliokunta on saatuaan selvityksen käsitellyt ydinaseet kieltävää sopimusta (*Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW*) ja Suomen toimintalinjaa asiassa valiokunnalle 13.11.2017 toimitetun UTP-kirjeen ja siihen liittyvien asiantuntijakuulemisten pohjalta.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa ydinaseiden muodostamaa vakavaa uhkaa ihmiskunnalle ja pitää tärkeänä ydinaseriisuntaa edistävien sopimusten ja eri lähestymistapojen tukemista ydinaseiden vähentämiseksi ja lopulta poistamiseksi maailmassa.

Ydinasekieltosopimuksen osalta valiokunta katsoo, ettei sopimusta tule lähtökohtaisesti nähdä uhkana ydinsulkusopimukselle (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT*), sopimukselle täydellisestä ydinkoekiellosta (*Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty, CTBT*) eikä niissä linjatuille ydinaseriisuntaan liittyville kansainvälisille velvoitteille vaan ennen kaikkea niitä tukevana ja täydentävänä järjestelynä. Tämä peruseriaate on myös kirjattu uuden sopimuksen johdantoon. Siinä vahvistetaan, että ydinsulkusopimus sekä sopimus täydellisestä ydinkoekiel-

Valiokunnan lausunto UaVL 7/2018 vp

losta ja niiden luoma järjestelmä ovat ydinaseiden leviämisen estämisen sekä ydinaseriisunnan kulmakiviä ja olennaisesti edistävät kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.

Ydinsulkujärjestelmän osalta valiokunta toteaa, että on syytä huomioida, ettei järjestelmän piirissä ole pitkään aikaan tapahtunut merkittävää edistystä. Tämä lienee yksi keskeisin syy siihen, että enemmistö maailman valtioista lähti mukaan neuvottelemaan ydinasekieltosopimuksesta ja neuvotteluprosessi onnistuttiin saamaan päätökseen jopa yllättävän lyhyessä ajassa. Sopimuksen hyväksymisen puolesta äänesti 122 valtiota, ja sen on tähän mennessä allekirjoittanut 58 valtiota ja ratifioinut 10 valtiota. Valiokunta katsoo, että nyt aikaansaatu uusi kansainvälinen sopimusjärjestelmä saattaa jatkossa vaikuttaa siihen, että järjestelmä alkaisi hiljalleen muokata myös sellaisten valtioiden odotuksia, valintoja ja mahdollisuuksia, jotka ovat päättäneet jäädä sopimuksen ulkopuolelle.

Esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan jälkeen vuonna 1925 laaditun Geneven sopimuksen biologisista ja kemiallisista aseista sekä vuoden 1996 Ottawan miinankieltosopimuksen voidaan valiokunnan näkemyksen mukaan katsoa olevan esimerkkejä tällaisesta kehityskulusta.

Edellä sanotun valossa valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi jatkaa ydinasekieltosopimuksen sisällön analysointia ja vertailua muihin keskeisiin sektorin aloitteisiin sekä seuraa aktiivisesti sopimuksen voimaansaattamisprosessin etenemistä.

Valiokunta myös toteaa Suomen ja Ruotsin erilaiset ratkaisut suhtautumisessa ydinasekieltosopimukseen. Ruotsi on ollut avoimempi ja valmiimpi tarkastelemaan myös ydinasekieltosopimusta osana ydinaseiden vähentämisen ja niiden leviämisen estämiseen tähtäävää toimintaa, ja Suomi puolestaan on painottanut ydinsulkusopimuksen (NPT) merkitystä asiassa. Ruotsi osallistui sopimusneuvotteluihin ja äänesti sopimuksen puolesta, mutta ei kuitenkaan allekirjoittanut sopimusta, vaan maan hallitus selvittää parhaillaan allekirjoittamiseen liittyviä poliittisia ja juridisia näkökohtia. Selvitystyön määräaika on 31.10.2018. Ulkoasiainvaliokunnan näkemyksen mukaan yhteistyö Ruotsin kanssa ydinasekysymyksissä tukisi osaltaan Suomen ja Ruotsin ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön vahvistamista.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä edellä mainittujen näkökohtien huomioimista Suomen harjoittamassa ydinaseiden vähentämisen ja lopulliseen täyskieltoon tähtäävässä toiminnassa ja edellyttää säännöllistä raportointia ydinasekieltosopimuksen voimaansaattamisprosessin etenemisestä, esimerkiksi aseriisunnan vuosittaisen ajankohtaiskatsauksen yhteydessä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että valtioneuvosto ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6.6.2018

Valiokunnan lausunto UaVL 7/2018 vp

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Matti Vanhanen kesk
varapuheenjohtaja Pertti Salolainen kok
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Simon Elo sin
jäsen Tiina Elovaara sin
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Lenita Toivakka kok
jäsen Jutta Urpilainen sd
jäsen Stefan Wallin r
jäsen Ben Zyskowitz kok
varajäsen Ilkka Kanerva kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala